

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՆՔԵՐ

ԱՐՄԱՇՈՒ ՎԱՆՔ

ՏԵՂԱԳՐԱԿԱՆ. — Արմաշու վանքը կը գտնուէր Փոքր Ասիոյ արևմտեան կողմը, Նիկոմիդիոյ շրջանին մէջ, շրջապատուած հայկական գիւղերով և աւաններով, Եկեղեցին կառուցուած էր յանուն «Ջարխափան» Ս. Աստուածածնի, և դարձած էր կարեւոր ուխտատեղի մը մօտիկ գաւառներու և Կ. Պոլսոյ հայութեան համար:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ. — Արմաշու վանքը հիմնւած է Ժէ. Դարուն սկիզբը: Գրիգոր Դարանաղեցին, 1612 թուականին վերաբերող դրուագի մը մէջ, կը գրէ. «Որ էաք մեք յայնժամն ի նորաշէն վանսն յԱրմաշու՝ մեր ձեռակերտին» (Ժամանակագրութիւն, էջ 351):

Այս գրութեան մէջ համառօտակի պիտի ներկայացնենք Արմաշի վանքին պատմութեան երկրորդ շրջանը (1786-1865): Այդ շրջանին յիշատակութեան արժանի վանահայրերը եղած են.

1. — Բարսղիմէոս Արք. Կապուեթիկեան, 1786-1809, ձեռնասուն կաղզուանցի Զաքարիա պատրիարքի:

2. — Պօղոս Արք. Վարխալոյեան, 1810-1824, նոյնպէս ձեռնասուն մը Զաքարիա պատրիարքի:

3. — Սեփանոս Արք. Ալանի, 1825-1853, ձեռնասուն Պօղոս Արք. Դարախոչեանի:

4. — Սեփանոս Արք. Մալաբեան, 1855-1865, ձեռնասուն Ստեփանոս Արք. Աղաւնիի:

Յիշեալ ժամանակաշրջանին Արմաշի վարժարանին անուանի ուսումնապետները հանգիստացած են.

1. — Պօղոս Վրդ. Թաթաւեան, 1820-1825, ձեռնասուն Պօղոս Արք. Դարախոչեանի:

2. — Յովնանէս Տեռոյեց, 1825-1830, Թարգմանած է Յրանկիսկոս Սոաւէի քանի մը երկերը:

3. — Մուրազ Վրդ. Բերիացի, 1830-1841:

4. — Յովնանէս Մալեան, 1841-1855, աշակերտ Ե. Տէրոյեցի, գրած է Արմաշի վանքին համառօտ պատմութիւնը:

5. — Գեորգ Վրդ. Ալեքսանեան, 1855-1865, ձեռնասուն Ստեփանոս Արք. Մալաբեանի. — Հմմտ. Արմաշու Դպրեվանքը, 1914, Կ. Պոլիս (էջ 5-20):

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ. — Արմաշու վանքն ալ ունեցած է իր մշակութային փայլուն կեանքը, մանաւանդ ԺԺ. Դարուն, և որ շարունակուեցաւ նաեւ ներկայ դարու սկիզբը, մինչև առաջին համաշխարհային պատերազմը և անոր ընկերացող ընդհանուր աւերածութիւնը:

Այստեղ կը ներկայացնենք Արմաշի պատմութեան երկրորդ շրջանը միայն: Այդ շրջանին կատարուած են զանազան Թարգմանութիւններ և ընդօրինակութիւններ: Յիշատակելի են հետեւել գրիչներն ու Թարգմանողները:

Ա. — Գրիգոր Վրդ. Համբարձումեան, Կ. Պոլսցի, 1824-1834, օրինակած է.

1. — Անտառ Նորագոյն Մշտմանց, 1824ին. — Զեռ. Արմաշի, Թ. 81:

2. — Ալբիւր Բացեալ, Պետրոս Վրդ. Աղաժալեանի, 1824ին. — Զեռ. Արմաշի, Թ. 114:

3. — Քարոզգիրք, Զմիւռնացի Դէորդ Եպիսկոպոսի. — Զեռ. Արմաշի, Թ. 112:

Բ. — Թաղէոս Վրդ. Խումէթեան, 1826ին օրինակած է մէկ Քարոզգիրք, Պետրոս Վրդ. Աղաժալեանի. — Զեռ. Արմաշի, Թ. 113:

Գ. — Յովհաննէս Դպիր Տէր Կարապետեան, Տէրոյեց, Պրաւոսցի, 1827ին օրինակած է.

1. — Քննութիւնք, Յրանկիսկոս Սոաւէի. — Զեռ. Արմաշի, Թ. 80:

2. — Հոգեբանութիւնք, Յրանկիսկոս Սոաւէի. — Զեռ. Արմաշի, Թ. 84:

3. — Ուսումն Խառոց, Ֆ. Սոաւէի. — Զեռ. Արմաշի, Թ. 139:

4. — Տեսչութիւն Հովուական, Մար-

կոսի Մակարեայ. — Զեռ. Արմաշի, Թ. 141:

5. — Օրինակք Ըրանցագ Բարոց, Ֆ. Սոաւէի. — Զեռ. Երեւանի, Թ. 9817:

Դ. — Յակոբ Սրկ. Յարութիւնեան, 1829ին օրինակած է մէկ Անտառ Նորագոյն Մատմանց. — Զեռ. Արմաշի, Թ. 56:

Ե. — Ղազարոս Տէր Կարսպետեան, 1831ին օրինակած է մէկ Օրինակի Հրահանգաց Բարուց, Ֆ. Սաւաէի. — Զեռ. Արմաշի, Թ. 122:

Զ. — Յովհաննէս Չէնկիւնցի, 1831ին օրինակած է մէկ Գանձարան Նամակաց, Գրիգոր Փէշարմալճեանի. — Զեռ. Երեւանի, Թ. 9820:

Է. — Սարգիս Փոկանեան, 1833ին գրած է Թուրք առ Եփեսոս Կրդ. ամ. Հայոց. — Զեռ. Արմաշի, Թ. 155:

Ը. — Սարգիս Դպիր Ժամակոչեան, 1837ին օրինակած է մէկ Աւխարհագիտութիւն, Քէշարմալճեան Սրկ. Երջնկացույ (1791). — Զեռ. Արմաշի, Թ. 63:

Թ. — Յովհաննէս Դպիր Մալեան, Արմաշեցի, 1839ին օրինակած է մէկ Մեկնութիւն Ծննդոց, Պետրոս Արք. Աղամալեանի, ստացող՝ Սահփանոս Արք. Աղաւնի, Վանահայր Արմաշի. — Զեռ. Արմաշի, Թ. 68:

Ժ. — Եփրեմ Վրդ. Յարութիւնեան, 1851ին օրինակած է մէկ Քարոզագիրք, Կ. Պոլսեցի Կարապետ Արքեպիսկոպոսի, — Զեռ. Արմաշի, Թ. 79:

ԺԱ. — Գալուստ Դպիր Թորոսեան, 1853ին օրինակած է մէկ Քննութիւն Նոյնից, Փէշարմալճեան Գրիգոր Վարժապետի (1820). — Զեռ. Ս. Թ. Թ. 1146:

ԺԲ. — Սերոբէ Սրկ. Աշըխեանց, 1862ին օրինակած է մէկ Ժողովածոյ. — Զեռ. Արմաշի, Թ. 132:

Ն. ԱՐՔ. ԵՈՎԱԿԱՆ

ԳՐԱԴՐՈՍԱԿԱՆ

“ՀԱՄԱՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՍՈՒՐԲԵՐ”

Հեղինակ՝ ՇՆՈՐՀՔ ԱՐՔԵՊՍ. ԳԱԼՈՒՍԵԱՆ

(Շարունակուած Ամսագրիս Բախորդ քիւն)

Էջ 114, Գեորգ Զօրավար — Նշանակուած Թուականները ճիշդ են, բայց մի ըստ թէ Ս. Գեորգ «Անգլիոյ պաշտպան ռաբրն եր» (ընդգծուած մեղմէ՝ Գ. ժ.), Արգեօք այսօր դադարած է կամ դադարեցաւ՝ իր այդ գերէն:

Էջ 116, Թեոդորոս Ստեփանոս — Կրկնել Աղբրանասի առթիւ մեր ըսածները: Միշտ միասին կը տանուին: Իսկ Սրբազան Հօր արձանագրածը նկատի առնելով, «Այս Թեոդորոսը մեր Եկեղեցիին կը տանէ Վարդավառի է. Կիրակիի յաջորդ Հինգշաբթին», պիտի ուզէինք յայտնել թէ «Վարդավառի է. Կիրակի» մը գոյութիւն կրնայ ունենալ միմիայն Տարեգրիւն Ա, Բ կամ Գ եղած պարագային: Թող թէ անոր յաջորդող եօթնեակը Ս. Աստուածածնայ պահոց եօթնեակը ըլլալուն՝ օրոց յիշատակ չի տանալմարտի:

Էջ 117, Գորգիոս Հարիւրապետ — Ապաից տաներէն է:

Էջ 118, Քառասուն Մանկունց — Լաւինք կը տանեն Մարտի 10ին և ոչ 9ին:

Էջ 119, Քառասունհինգ Մանկունց — Պէտք է աւելցուէր թէ երբ Տորեգիրը Տէն աւելի ըլլայ՝ կը տեղափոխուի Առաջադրէն առաջ, որովհետեւ այդ պարագային Վարդավառի յաջորդող Բ. եօթնեակը նոյն առին է՝ ըլլայ Ս. Աստուածածնայ պահոց եօթնեակը:

Նոյն էջ, Սեւրիանոս Սեբաստացի — Լատինք՝ փետր. 21 և ոչ Սեպտ. 9, իսկ մերոնք՝ է. Յաշ Գշ. և ոչ Բ. Յաշ Գշ. Իսկ երբ ինչպիսիք են Յիսնակ երկարող միջոցը 9ի տեղ ըլլայ 10 եօթնեակ, կը փոխադրուի երկու օրեր ետք, նոյն եօթնեակի նշ. օրը: